

– עבר ר' יהודה מלשון זכר ללשון נקבה. וע' בספר 'כוכבא דשביט' (דף קיג סע"א). ולענ"ד נראה שר' יהודה, מפני קדושת שם הקרבן לא רצה לנקוט לשון פיסול והורדה בו, כי אם בבהמה. וע' בספר טהרת הקדש ('עיני כל חי' לר"ח פאלאג'י).

**רבי יהודה אומר זאת הוא העלה – הרי אלו ג' מיעוטינן, פרט ל... –** כיוצא בזה דרש רבי יהודה במקום אחר שלשה מיעוטים סמוכים למעט שלשה דברים (ע' הוריות ב:). ואין לומר 'אין מיעוט אחר מיעוט אלא לרבות' אלא במספר זוגי של מיעוטים שלעולם השני מרבה, אבל בשלשה או בחמשה – ממעטים (עפ"י ירושלמי, מובא בתוס' שם. וע' סנהדרין טו. 'אימא חמשה כהנים וחמשה ישראלים'). וי"א שלכך אין אומרים לרבות, מפני שכל מיעוט ממעט דבר שונה מחברו, ורק כאשר המיעוטים זהים אנו מרבים (עפ"י רשב"א בתוס' שם. וע' במובא ביוסף דעת סנהדרין פו.).

**רבי שמעון אומר: 'עולה' – אין לי אלא עולה כשרה, מנין לרבות שנשחטה בלילה ושנשפך דמה ושיצא דמה... תלמוד לומר תורת העלה – ריבה תורה אחת לכל העולין שאם עלו לא ירדו' –** קשה מדוע צריך לדרשה זו, והלא מקרא מלא הוא כל הנגע במזבח יקדש? ונראה שמ'כל הנוגע במזבח' אין לתלמוד אלא קדשים לאחר זריקה שכבר חל עליהם דין הקרבה, אזי אפילו הם פסולים נעשו לחמו של מזבח ולא ירדו, אבל לפני הזריקה, אפילו כשרים – אין לנו לתלמוד, וזה נתרבה מזאת תורת העלה שגם כשנפסלו קודם זריקה ישנו דין שאם עלו לא ירדו (עפ"י חדושי ר' אריה לייב ח"ב כח. וע"ש באריכות בגדרי הדין).

**(ע"ב) 'מפני מה אמרו לן בדם כשר – שהרי לן כשר באימורין... שהרי לן כשר בבשר' –** אבל דם שיצא אמר רבי יהודה אם עלה ירד. ואילו אימורין שיצאו – כשר שהרי כשר בבמה, וכמו שכתב רש"י.

וצריך באור מדוע אין אומרים 'יוצא' בדם כשר שכן כשר באימורין, שכן כשר בבמה [וכבר עמדו על כך בתוס' כאן ובמנחות ו: ד"ה שהרי, וע"ש במפרשים]. נראה לפרש משום שבמה אינה טעונה כלי שרת, וכאילו נעשית קבלת הדם בכלי חול, הלכך אין להכשיר 'יוצא' בדם מפני שכשר בבמה, כיון שבבמה לא נתקדש הדם על ידי כלי שרת, והריהו כאילו נשפך על הרצפה (עפ"י אור שמח פסוה"מ ג, ו).

**'לן בדם כשר שהרי לן כשר באימורין, לן באימורין כשר שהרי לן כשר בבשר' –** אין לומר ישר 'לן בדם כשר שכן לן כשר בבשר' – שהיות והדם המתיר, אין לתלמוד אותו מדבר שהכשרו בכך, לכן ילפינן תחילה אימורים מבשר הגם שהכשרו בכך, ושוב ילפינן דם מאימורים שאין הכשרם בכך (עפ"י תוס').

## דף פה

**'תיובתא. איבעית אימא...'** – בכמה מקומות בגמרא אומרים 'תיובתא' ושוב מתרצים דברי האמורא או מביאים מחלוקת תנאים בדבר וכד' (ע' ב"ק ו: וסנהדרין כו. ועוד. ועתוס' ב"ק מז. ד"ה מ"ט). במקרים אלו לא נדחו דברי האמורא מהלכה (ע"ש).

**‘איבעית אימא, שחיטת העוף בפנים מיקטל קטליה’ – ערש”י.** וב’חק נתן’ הביא (מ”כ בגש”ק’ – מצאתי כתוב בגמרא של קלף) בשם הריב”א לפרש ששונה פסול לילה שהוא פסול מחמת דבר אחר, שהרי ראוי להשחט למחר (וכיו”ב בשיטמ”ק ופנים מאירות, בתוס’).

**‘אימורי קדשים קלים שהעלן לפני זריקת דמים – לא ירדו’ – בחזון איש (יט, טו כ) פירש, אפילו נשפך הדם אחר כך ולא נזרק על המזבח – לא ירדו, שכבר נעשו לחמו של מזבח קודם שנשפך. ויש שחככו בדבר (ע’ זבח תודה [כאן בד”ה אימורי, ולעיל ד”ה ואלו. וע’ במובא לעיל פד] שנסתפק. וכן יש שדייקו מדברי רש”י ורבנו גרשום (במעילה ז: ) וכן מלשון הכסף משנה (פסוה”מ ג, יב) שרק כאשר נזרק הדם אחר כך לא ירדו, אבל נשפך – ירדו לר’ יהודה. ע’ אריכות רבה בשו”ת אחיעזר ח”ב כו. וכן נקט בחדושים ובאורים זבחים י, ב. ע”ש. וכן נקט בקרן אורה, ושם רצה לחדש שאפילו ר’ שמעון מודה בנשפך הדם בקדשים קלים, (שירד).**

**‘זהו כולן קתני – אחיין. – פשיטא?...’ – ולהשמיענו שאסור לשחטן על המזבח אלא צריך להוריד כדי לשחוט – אין צריך, שכבר למדנו זאת מדברי המשנה לעיל [נח. ע”ש בתוס’ לדייק מלשון ‘קדשי קדשים ששחטן בראש המזבח’ – לשון דיעבד] (הגהות מצפה איתן).**

ואמנם אין הדין מפורש שם, ולעתים משמיענו התנא במפורש דין שלמדנוהו ממקום אחר מכללא, כמוש”כ התוס’ בכמה מקומות. ויתכן שקושית הגמרא מהמלה ‘כולן’ – מה באה ללמדנו, וכמו שפרש”י. ועל זה אין שייך לתרץ להשמיענו שאין לשחוט קדשים על המזבח. והוצרך לתרץ ‘כולן’ – אפילו בעל מום. וע”ע בשפ”א ובחזו”א יט, כב.

**‘זאי פסולה, בת הפשט ונתוח היא?! ונתח אותה אמר רחמנא – כשרה ולא פסולה’ – פרש בשפת אמת (וכ”כ בקרן אורה) על פי המובא בתורת כהנים (ויקרא ה) שדרשה זו באה למעט עולה פסולה שעלתה על המזבח, שאף על פי שאינה יורדת ממנו ודינה להיקטר – אין בה הפשט וניתוח. אבל לפסולה שאינה על המזבח – אין צריך לימוד, שסברה היא כיון שאינה נקטרת למה לי הפשט וניתוח כלל. [ותמה על משמעות דברי רש”י שהמיעוט מתיחס לכל פסול, שאם כן מניין למעט גם כשהיא על המזבח ונקטרת]. ע”ע בענין הפשט וניתוח בפסולה, בחדושי ר’ אריה לייב מאלין ח”ב כט; חדושים ובאורים יב, ד.**

**(ע”ב) זאנן ניקו ונעביד להו לכהנים מילתא דאתו בה לידי תקלה?!’ – שיהא מי שלא ידע שהם פסולים ויעלם. [ואף על פי שעל כגון זה אנו מתרצים ‘כהנים זריזים הן’ ואינם באים לידי תקלה – כאן שאתה מצריך הדחה משום כהן שלא ידע שיעלם, עד שאתה חושש לכך, יש לך לחוש להפך, שע”י שאתה מצריך הדחה יסברו שהוא מיועד למזבח. כ”נ. וע’ מצפה איתן].**  
[אמנם מפשט לשון הגמרא ‘דאי מיתרמי כהן אחרינא ולא ידע נסקינהו’ היה נראה לכאורה שלכתחילה אנו מדיחים כדי שיבוא כהן שלא ידע ויעלם, ועל כך באה השאלה כיצד מביאים לידי תקלה. ולפי”ז אין שייך לומר ‘כהנים זריזים’ – אך אין מסתבר לפרש כן, דמאי ס”ד להביא מכשול במכוון. ושמו צריך לגרום ‘לא ידע ונסקינהו’].

**‘אימורי קדשים קלים שהעלן לפני זריקת דמן... לא ירדו, ואין בהן מעילה’ – בספר אור שמח (מעילה ה,ו) באר טעם הדבר שאין בהם מעילה עד שיוזק הדם, הגם שכבר נעשו לחמו של מזבח – לפי מה שכתב (עפ”י הרמב”ן) שאין דין ‘מעילה’ אלא בקדושה הבאה על ידי אדם, ולא בקדושה הבאה מאליה. הלכך, זריקת הדם כיון שנעשית על ידי כהן, מקדשת את האימורים לענין מעילה, אבל העלאתם על המזבח הרי היא כקדושה הבאה מאליה, כי אין ההעלאה צריכה להיות מכח אדם דוקא, ולכך אין יורדת עליהם תורת מעילה.**

א. מש"כ שאין ההעלאה צריכה כהן, נראה שאין כוונתו לעבודת הקטרה, שבו אפשר שזר פסול. ונסתפק בזה בחזו"א (זבחים יט, לא מב). והולכת אברים לכבש צריכה כהונה [כדלעיל יד. וע' בלקוטי הלכות תמיד (פ"ג ב'תורת הקדשים' אות ח) שנסתפק בור שהולך אברים לכבש, שמה צריך לחזור ולהולך]. וכנראה הכוונה להעלאה עצמה.

ב. עוד בענין דין 'מעילה' בקדושה הבאה מאליה – ע' בתורי"ד רמב"ן וש"ר ב"ב עט; קצוה"ח ר; אחיעזר ח"ב מה; מראה הפנים סוף פאה; הר צבי מנחות נא: קהלות יעקב נדרים מח, ב; בית ישי קכ, בהערה ג. וע"ע במצוין ביוסף דעת ב"ב עט.

**'לא הכשיר רבי עקיבא אלא בדוקין שבעין, הואיל וכשרים בעופות' – לאו דוקא דוקין שבעין, הוא הדין שאר מומים שאינם מחוסרי אבר – שכשרים בעופות (עפ"י תוס' לה: ד"ה אלא).**

התוס' צידדו עוד ששאר מומים פסולים מדרבנן. אך נראה שאין זה נפקותא לענין הדין שתרד, כיון שמדאורייתא הם כשרים בעוף. וכ"כ בקרן אורה.

ורש"י כאן הוסיף שגם מום מגונה בעופות פסול, משום 'הקריבהו נא לפחתך'. ולפי"ז בדוקא נקט 'דוקין' – דוגמא למומין שאינם מגונים. וע' בקרן אורה ובפנים מאירות. וע"ע במובא לעיל נט לענין עוף זקן.

**'כשם שאם עלה וכו'. אמר עולא: לא שנו אלא שלא משלה בהן האור, אבל משלה בהן האור – יעלו. רב מרי מתני ארישא. רב חנינא מסורא מתני אסיפא – העצמות והגידין... ומאן דמתני ארישא, אבל אסיפא – לאו בני הקטרה נינהו' – לכאורה נראה דמאן דמתני אסיפא, הוא הדין לכל הפסולין שדינם 'אם עלו ירדו' – הרי הם כעצמות וגידין שפרשו, שאם משלה בהן האור – יעלו, וכל שכן שלא ירדו מן המזבח.**

ואולם מאן דמתני ארישא, אין דברי עולא אמורים אלא על פסולין שדינם ב'לא ירדו', אבל כגון בשר קדשי קדשים ושאר פסולים שדינם 'אם עלו – ירדו', גם אם משלה בהן האור וירדו – לא יעלו. אך עדיין יש להסתפק כשהם על המזבח ומשלה בהן האור – האם דינם לירד, או שמא כיון שמשלה בהן האור – לא ירדו. וכן צידד המשנה למלך (פסוה"מ ג, ו). ובחזו"א (יט, לג לו) נראה שאין זו סברא, וכל אלו שדינם 'אם עלו – ירדו', גם כשמשלה בהן האור דינם כן.

עוד בגדר דין משילת האור בפסולין, שיסודו משום שנעשו לחמו של מזבח, ולא משום הפקעת הפסול – ע' בחדושי הגר"ח הלוי פסוה"מ ג, ת. וע"ע בכתבים המיוחסים להגר"ח שעל הש"ס 'בענין אברי חול אין דוחין את השבת' ו'בענין לחמו של מזבח'.

## דף פו

**'עיכולי עולה אתה מחזיר' – כאשר יש בהם ממש, כלומר חלק שלא נשרף, אבל נשרף כולו ונעשה כעץ – אין מחזיר מחצות, ואם נעשה פחם אין מחזיר כלל, כדבסמוך (עפ"י שיטמ"ק; זבח תודה).**

**'ואפילו פירשו – אמר רבה: הכי קאמר, לא שנו אלא שפירשו לאחר זריקה, אבל פירשו קודם זריקה, אתאי זריקה ושריתנהו' – גירסה זו פרשה בספר קרן אורה, שהדברים מתיחסים לחכמים שבברייתא, ואמר רבה: זה שאמר התנא שאפילו פירשו מעלן על המזבח, דוקא כשפרשו לאחר זריקה, שבשעת הזריקה היה דינם להיקרב כי היו מחוברין לבשר, אבל פרשו לפני הזריקה, הלא פקעה קדושתם ומותרים לכל שימוש, וכיון שכן ודאי לא יעלו.**

ומרש"י נראה שגרס אחרת ופרש באופן אחר. וע"ע בחדושי הנצי"ב.